

АНОТАЦІЯ

Шемета Т. М. Перехід частки учасника в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю та товариства з додатковою відповідальністю. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» у галузі знань 08 «Право». – Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2020.

Дисертацію присвячено дослідженню правових засад переходу частки учасника в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) та товариства з додатковою відповідальністю (далі – ТДВ).

У розділі 1 «Загальнотеоретичні положення щодо частки в статутному капіталі ТОВ та ТДВ та її переходу» вперше запропоновано визначення переходу частки учасника в статутному капіталі ТОВ та ТДВ як припинення права власності на частку в статутному капіталі одного учасника ТОВ чи ТДВ та набуття цього права іншим учасником товариства, самим товариством, третьою особою і виникнення у них корпоративних прав у порядку, встановленому законом.

Визначено частку в статутному капіталі ТОВ та ТДВ як частину статутного капіталу товариства, яка виражена у вартісному еквіваленті відносно статутного капіталу в цілому, що наділяє її володільця правами та обов'язками як стосовно власне частки, так і в передбачених законом або установчими документами випадках стосовно діяльності товариства, та яка при переході від одного володільця до іншого зберігає ознаки оборотоздатного об'єкта або трансформується в право володільця на отримання її вартості.

Дістали подальший розвиток положення щодо порядку вступу до ТОВ та ТДВ при переході частки в статутному капіталі з уточненням, що заява про вступ обов'язково подається лише при переході частки в статутному капіталі ТОВ та ТДВ до спадкоємця або правонаступника учасника ТОВ та ТДВ, що є підставою виникнення у них корпоративних прав; у всіх інших випадках заява

про вступ до товариства не подається при державній реєстрації змін до відомостей про розмір статутного капіталу, розміри часток в статутному капіталі чи склад учасників товариства.

Проаналізовано положення щодо корпоративних прав з додатковим обґрунтуванням їх похідного характеру від права особи на частку в статутному капіталі ТОВ та ТДВ, яке набувається у встановленому порядку.

У розділі 2 «Підстави та порядок переходу частки в статутному капіталі ТОВ та ТДВ» удосконалено поняття «відчуження частки» шляхом уточнення, що це правова підстава переходу частки в статутному капіталі ТОВ та ТДВ, конкретні встановлені в матеріальній нормі обставини, з якими закон пов'язує передачу частки в статутному капіталі ТОВ та ТДВ учасником, якому вона належала, іншому учаснику або третій особі; дії, які можуть бути визначені в законі, статуті та/або корпоративному договорі.

Дістали подальший розвиток положення щодо відчуження частки у статутному капіталі ТОВ та ТДВ шляхом виокремлення стадій відчуження та уточнення їх змісту залежно від функціонального призначення, зокрема:

- 1) підготовча, яка складається з прийняття рішення про продаж частки учасником товариства; надсилання письмового повідомлення (оферти) про це учасникам товариства з інформацією про ціну та розмір частки, що відчужується, інших умов такого продажу; очікування відповіді на пропозицію у встановлений законом термін (30 днів);
- 2) реалізаційна, яка включає укладення договору купівлі–продажу частки, який повинен визначати істотні умови: предмет, ціну, строк дії договору, а також порядок оплати, момент переходу права на частку, порядок приймання-передачі частки; складання акту приймання-передачі, засвідчення акту сторонами договору; перехід права на частку в статутному капіталі ТОВ до іншої особи;
- 3) завершальна або стадія державної реєстрації змін до відомостей про юридичну особу, що містяться в ЄДР, яка передбачає дії з підготовки необхідних для подання державному реєстратору документів та державну

реєстрацію змін до відомостей про розмір статутного капіталу, розміри часток в статутному капіталі чи склад учасників ТОВ та ТДВ.

Удосконалено положення щодо набуття в повному обсязі всіх корпоративних прав товариства (в тому числі права брати участь в управлінні) третьою особою, яка придбала частку у його статутному капіталі, шляхом закріплення у статуті як додаткової умови такого набуття «права на схвалення», яке уповноважений застосувати виконавчий орган товариства.

Вперше запропоновано підстави та порядок розрахунку ціни частки в статутному капіталі ТОВ та ТДВ, а саме: ціна частки (частини частки) в статутному капіталі може встановлюватися статутом товариства або корпоративним договором у твердій грошовій або в розрахованій сумі на підставі одного з критеріїв, що визначають вартість частки (вартість чистих активів товариства, балансова вартість активів товариства на останню звітну дату, чистий прибуток товариства тощо), та має бути однаковою для всіх учасників товариства.

Доопрацьовано положення щодо ціни частки в статутному капіталі шляхом визначення її для учасника, який бажає скористатися своїм переважним правом на придбання частки, за ціною пропозиції третій особі або за ціною, відмінною від ціни пропозиції третій особі і заздалегідь визначеною у статуті товариства або корпоративному договорі.

Удосконалено положення щодо форми договорів з відчуження частки в статутному капіталі ТОВ та ТДВ шляхом закріплення в законодавстві можливості вибору сторонами договору при його укладенні: (а) письмової форми з нотаріальним посвідченням договору, або (б) простої письмової форми за умови підписання договору з використанням електронного підпису.

Аргументовано положення щодо нотаріального посвідчення договорів з відчуження частки в статутному капіталі шляхом виокремлення таких стадій та уточнення їх змістовного наповнення: 1) організаційна – перевірка законності договору щодо правосуб'єктності сторін договору; змісту правовідносин, які виникли між сторонами з приводу частки; правил

оформлення, що встановлюються до письмової форми правочину з нотаріальним посвідченням, виходячи з вимог законодавства, статуту ТОВ та ТДВ, правил нотаріального діловодства; волевиявлення сторін, виходячи з їх внутрішньої волі; змісту наданих сторонами документів тощо;

2) інформаційна – консультування сторін, роз'яснення умов дійсності правочину, правових наслідків недійсності правочину; допомога в зборі відсутніх документів та інформації у порядку інформаційної взаємодії;

3) правореалізаційна – посвідчення договору нотаріусом (як остаточне підтвердження, фіксація волевиявлення сторін), а саме оформлення та підписання сторонами договору з відчуження частки та вчинення посвідчувального напису на договорі нотаріусом як підтвердження моменту завершення його посвідчення; 4) легалізаційна – внесення нотаріусом запису про договір у відповідний нотаріальний реєстр (він може бути поіменованій як Єдиний реєстр корпоративних прав) та державна реєстрація змін відомостей про юридичну особу, що містяться в ЄДР, у результаті нотаріального посвідчення договору, предметом якого є відчуження частки засновника (учасника) у статутному капіталі ТОВ та ТДВ.

Уточнено правову природу письмового повідомлення учасника про намір продати свою частку (частину частки) третій особі шляхом визнання такого повідомлення пропозицією про укладення договору (офертою), яка адресована іншим учасникам товариства, а відомостей, які містяться в цьому документі, – істотними умовами договору купівлі - продажу частки.

Обґрунтовано положення щодо порядку направлення повідомлення (оферти) про намір продати свою частку шляхом надання учасникам ТОВ та ТДВ права у статуті на власний розсуд визначати один з порядків надіслання такого повідомлення шляхом: 1) направлення електронною поштою, іншими електронними засобами зв'язку; 2) застосування традиційного способу повідомлення у письмовій формі з використанням звичайних засобів зв'язку.

Удосконалено положення щодо предмету договору відчуження частки в статутному капіталі ТОВ та ТДВ з уточненням, що ним є частка в статутному

капіталі ТОВ та ТДВ, а не корпоративні права, які виникають в учасника товариства.

Дістали подальший розвиток положення щодо визначення поняття «переважне право на придбання частки (частини частки) у статутному капіталі ТОВ», під яким запропоновано розуміти суб'єктивне право, яке надає іншим учасникам товариства пріоритет перед третіми особами набути частку в статутному капіталі, є відносним та вторинним щодо прав, які обумовлюють його виникнення, та встановлюється з метою запобігання непідконтрольній появі в товаристві третіх осіб, забезпечення стабільності складу його учасників, збереження особисто-довірчих (фідуціарних) відносин між учасниками, порядок здійснення якого визначається законом, статутом або корпоративним договором.

Запропоновано виокремлення етапів застосування переважного права при продажу частки в статутному капіталі товариства, зокрема: 1) висування пропозиції продавцем частки іншим учасникам щодо можливості її придбання і прийняття пропозиції другою стороною; 2) формалізація згоди учасника на придбання частки іншого учасника; 3) придбання частки учасника покупцем; 4) застосування наслідків порушення переважного права учасника товариства на придбання частки (частини частки) іншого учасника товариства у разі такого порушення.

Вперше запропоновано умови застосування іншого порядку реалізації переважного права придбання частки (частини частки) в статутному капіталі учасниками товариства за заздалегідь визначеною статутом ціною: 1) переважне право передбачається статутом товариства при його заснуванні або при внесенні змін до статуту; 2) рішення загальних зборів учасників з цього питання приймається одностайно всіма учасниками товариства; 3) положення щодо іншого порядку реалізації переважного права купівлі частки (частини частки) в статутному капіталі виключаються зі статуту товариства трьома чвертями голосів усіх учасників товариства.

Уточнено інший спосіб здійснення учасниками товариства переважного права купівлі частки у статутному капіталі шляхом встановлення у статуті товариства відмінного від передбаченого у законодавстві порядку реалізації переважного права учасників товариства, розподілу відчужуваної частки (частини частки) між іншими учасниками товариства з можливістю пропозиції частки або частини частки в статутному капіталі товариства усім його учасникам непропорційно розмірам їх часток.

Аргументовано положення щодо розгляду справ про переведення на себе прав і обов'язків покупця частки (частини частки) шляхом надання повноважень суду зі встановлення додаткового строку, протягом якого інші учасники товариства можуть приєднатися до заявленої вимоги і який не може становити менш ніж два місяці.

Вперше запропоновано положення, що наслідками виходу чи виключення учасника з ТОВ чи ТДВ вважати: (1) прийняття товариством рішення про зменшення розміру статутного капіталу без передання будь-кому такої частки з обов'язковим письмовим повідомленням протягом 10 днів кожного кредитора, вимоги якого до товариства не забезпечені заставою, гарантією чи порукою, та державну реєстрацію змін щодо зменшення розміру статутного капіталу на розмір відповідної частки; (2) прийняття товариством рішення про набуття частки у своєму статутному капіталі, яка належала учаснику, що вибув або якого виключено з товариства, та державну реєстрацію змін щодо виключення або виходу учасника з одночасним наданням державному реєстратору довідки про формування резервного капіталу.

Дістали подальшого розвитку положення щодо порядку звернення стягнення на частку учасника в статутному капіталі ТОВ чи ТДВ шляхом: 1) визначення строку: (а) 30 днів з дати отримання пропозиції від виконавця придбати частку для повідомлення виконавця учасниками про своє бажання викупити частку в статутному капіталі; (б) один місяць для укладення договору купівлі-продажу частки з моменту одержання письмової заяви від

учасника товариства про намір скористатися своїм переважним правом купівлі частки у статутному капіталі; 2) встановлення умови на випадок придбання частки кількома учасниками щодо набуття права на частку (частину частки) пропорційно до розміру належних їм часток в статутному капіталі товариства.

На основі наведених вище теоретичних положень запропоновано внесення змін до чинного законодавства з метою належного правового регулювання переходу частки в статутному капіталі ТОВ та ТДВ, що представлено у проекті Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо оптимізації врегулювання корпоративних відносин в Україні».

Ключові слова: товариство з обмеженою відповідальністю, товариство з додатковою відповідальністю, частка в статутному капіталі, перехід частки, відчуження частки, переважні права учасників, вихід учасника з товариства, виключення учасника з товариства, звернення стягнення на частку, спадкування частки.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА

Наукові праці, в яких опубліковані основні результати дисертації:

1. Шемета Т. М. Правова основа переходу частки учасника в статутному капіталі товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. *Правничий часопис Донецького університету*. 2018. № 1-2 (35-36). С. 113-122.

2. Шемета Т. М. Переважне право учасника товариства на придбання частки іншого учасника. *Часопис Київського університету права*. 2019. № 1 С. 157-161.

3. Шемета Т. Частка в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю: поняття, правова природа. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С. 55-60.

4. Shemeta T. Legal consequences of a member's share transfer within the charter capital of a limited liability company (Правові наслідки переходу частки учасника в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю). *Visegrad Journal on Human Rights*. 2019. № 2 (volume 2). С. 181-186.

5. Шемета Т. Про частку в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю в разі виходу або виключення учасника. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 59-63.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Шемета Т. М. Щодо поняття частки в статутному капіталі. *Господарське право та процес в умовах трансформації суспільних відносин: матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. (Кривий Ріг, 27 вересня 2018 року)*. Кривий Ріг, 2018. С. 265-267.

7. Шемета Т. М. Про оборотоздатність частки в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних та сімейних прав*: матеріали наук.-практ. конф.,

присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова (Харків, 19 грудня 2018 р.). Харків, 2018. С. 282-286.

8. Шемета Т. М. Момент набуття корпоративних прав при переході частки учасника в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю. *Актуальні проблеми приватного права* : матеріали XVII наук.-практ. конф., присвяч. 97-річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслової (Харків, 22 лют. 2019 р.). Харків : Право, 2019. С. 404-407.

9. Шемета Т. М. Генезис законодавства щодо переходу частки учасника у статутному капіталі товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. *Юридична наука нового часу: традиції та вектори розвитку*: матеріали наук. конф. Одеської школи права (Одеса, 07 березня 2019 року). Одеса : Гельветика, 2019. С. 39-42.

10. Дорошенко Л. М., Шемета Т. М. Правові наслідки припинення права розпорядження часткою в статутному капіталі щодо корпоративного договору в національному та англійському праві. *Правове забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, безпековий, інтелектуальний простір*: матеріали у Всеукраїнської наук.-практ. конф. пам'яті професора В. Д. Волкова (Хмельницький, 23 квітня 2019 року). Хмельницький, 2019. С. 128-133

ABSTRACT

Shemeta T.M. Transition of a participant's share in the authorized capital of a Limited Liability Company and a Superadded Liability Company. – Qualifying scientific work on the rights of a manuscript.

Thesis for obtaining PhD degree by program subject area 081 "Law" by field of study 08 "Law". – Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2020.

The dissertation is devoted to the research of legal principles of transition of a participant's share in the authorized capital of a Limited Liability Company (hereinafter referred as LLC) and a Superadded Liability Company (hereinafter referred as SLC).

The definition of a participant's share in the authorized capital of a LLC and a SLC as the suspension of the share ownership in the authorized capital of one participant of a limited liability company or superadded liability company and acquisition of this right by another participant of a company, by the company itself, by the third party and the occurrence of their corporate rights in the way defined by the law, was proposed for the first time in the Chapter 1 "General theoretical provisions on the share in the authorized capital of a LLC and a SLC and its transition".

The share in the authorized capital of a LLC and a SLC was defined as a part of the authorized capital of the company, which is expressed in the cost equivalent to the authorized capital as a whole, which gives its owner rights and obligations both in relation to the share itself and also in cases provided by law or constituent documents of the company, and which in the transition from one owner to another retains the characteristics of a negotiable object or is transformed into the right of the owner to obtain its value.

The provisions on the procedure for joining a LLC and a SLC when transferring a share in the authorized capital obtained further development, specifying that the application for accession must be submitted only when transition of a share in the authorized capital of a LLC and a SLC to the inheritor or assignee

of the participant of a LLC and a SLC as the ground of occurrence of their corporate rights; in all other cases the application to the joining the company is not submitted during the state registration of changes to the information on the amount of the authorized capital, the share rates in the authorized capital or the company's membership.

The provisions on corporate rights with additional justification of its derivative nature from the right of the person to share in the authorized capital of a LLC and a SLC, which is obtained in the way defined by the law, were analyzed.

In Chapter 2 "Grounds and the procedure for the transition of share in the authorized capital of a LLC and a SLC" the concept of "alienation of share" by clarifying that it is the legal framework for the transition of share in the authorized capital of a LLC and a SLC was improved, specific circumstances established in the material norm, according to which the law connects the transition of share in the authorized capital of a LLC and a SLC it belongs to, or other participant or a third party; actions that can be defined in the law, charter and or\corporate agreement.

Further development of the provision on the alienation of a share in the authorized capital of a LLC and a SLC by detachment of stages of alienation and clarification of their content depending on the functional purpose was received, in particular: 1) preliminary, which consists of a decision making to sell a share by a company member; sending a written notice (offer) to the participants of the company with the information about the price and rate of the alienable share, other conditions of such sale; waiting for a response to the offering within the period of time defined by the law (30 days); 2) implementational, which includes the conclusion of the share sale agreement, which should determine the essential terms: subject, price, term of the contract, as well as the order of payment, the moment of the transition of the right to share; the procedure of acceptance-transition of a share; drawing up the act of acceptance-transition, certification of the act of acceptance-transition by the parties to the contract; transition of the right to share in the LLC to another party; 3) final or the stage of state registration of changes to the information on the legal entity placed in USSR, which provides actions to the preparation of documents required for

submission to the state registrar and state registration of changes to the information on the amount of authorized capital, share rate in the authorized capital or membership of a LLC and SLC.

The provisions on the acquisition of all corporate rights of the company in full measure (including the right to participate in management) by a third party who acquired a share in its authorized capital, by enshrining in the charter as an additional condition of such acquisition of "right of approval", that an executive body of the company is authorized to apply, was improved.

For the first time the provisions and the procedure of calculation of the share price in authorized capital of a LLC and a SLC were offered, namely: the share price (part of the share) in the authorized capital can be established by the charter of the company or by the corporate agreement in the firm monetary or calculated amount on the basis of one of the criterion, which define the share price (the value of the company's net assets, the book value of the company's assets as of the last reporting date, the company's net profit, etc.), which must be the same for all the participants of the company.

The provisions on the share price in the authorized capital has been finalized by determining it for a participant willing to exercise his priority to purchase a share at the offer price to a third party or at a price different from the offer price to a third party and predetermined in the company's charter or corporate agreement.

The provisions on the form of contracts for the alienation of shares in the authorized capital of a LLC and a SLC by enshrining in law the possibility for the parties to choose the contract at its conclusion: (a) written form with notarization of the contract, or (b) simple written form providing the electronic signature of the contract.

The provisions on notarization of agreements on alienation of shares in the authorized capital by distinguishing the following stages and clarifying their content were argued: 1) organizational - verification of the lawfulness of the contract regarding the legal personality of the parties to the contract; the content of legal relations that have arisen between the parties regarding the share; rules of

registration which are established to the notarial form of the transaction, proceeding from requirements of the legislation, the charter of a LLC and a SLC, rules of notarial office work; expression of the will of the parties, based on their internal will; the content of the documents provided by the parties, etc.; 2) information - advising the parties, explaining the conditions of validity of the transaction, the legal consequences of the invalidity of the transaction; assistance in collecting of missing documents and information in collaborative way of information interaction; 3) legal implementation - certification of the contract by a notary (as a final confirmation, fixation of the will of the parties), namely the execution and signing by the parties of the contract of alienation of shares and making a certifying inscription on the contract by a notary as confirmation of completion of its certificate; 4) legalization - entry by a notary the record of the contract in the relevant notarial register (it may be referred to as the Unified Register of Corporate Rights) and state registration of changes in information about the legal entity contained in the USR, as a result of notarization of the contract, the subject of which is alienation (participant) in the authorized capital of a LLC and a SLC.

The legal nature of the participant's written notice about the intention to sell its share (part of the share) to a third party by recognizing such notice as an offer to enter into an agreement (offer) addressed to other members of the company, and information contained in this document - essential terms of the agreement shares was clarified.

The provisions on the procedure for sending a notice (offer) about the intention to sell its share by granting the participants of a LLC and a SLC the right in the charter to determine at its discretion one of the procedures for sending such notice: 1) sending by e-mail, other electronic means of communication; 2) applying the traditional method of communication in a written form using the common means of communication.

The provisions on the subject of the contract of alienation of shares in the authorized capital of a LLC and a SLC with clarification that it is a share in the

authorized capital of a LLC and a SLC, but not the corporate rights that acquire a member of the company, were improved.

The provisions on the definition of "the priority right to acquire a share (part of a share) in the authorized capital of a LLC", which was proposed to mean a subjective right that gives other members of the company the opportunity to acquire a share in the authorized capital with the priority over third parties, is relative and secondary to the rights that cause its occurrence, and is established in order to prevent the uncontrolled appearance of third parties in the company, the ensurance of the stability of its members, maintaining the personally -trustful (fiduciary) relations between the participants, the procedure for which is determined by law, by the charter or corporate agreement.

It was proposed to separate the stages of application of the priority right in the sale of shares in the authorized capital of the company, in particular: 1) nomination of the offer by the share seller to other participants 2) formalization of the participant's consent to purchase another participant's share; 3) acquisition of the participant's share by the buyer; 4) application of the consequences of violation of the priority right of a company participant to acquire a share (part of a share) of another participant of the company in case of such violation.

For the first time the conditions of application of another procedure of realization of the priority right to acquire a share (part of a share) in the authorized capital by the company's participants at a price predetermined by the charter were proposed: 1) the priority right is provided by the company's charter; 2) the decision of the general meeting of participants on this issue is taken into consideration by all members of the company with one accord; 3) provisions on another procedure for exercising the priority right to purchase a share (part of a share) in the authorized capital shall be excluded from the company's charter by three-quarters of the votes of all members of the company.

Another method of exercising the company's priority right to purchase a share in the authorized capital by specifying in the company's charter different from the provided by the law statutory procedure for exercising the priority right of the

company's participants, distribution of the alienated share (part of the share) among other participants of the company with the possibility to offer the share or part of the share in authorized capital to all its members is disproportionate to the size of their shares.

The provision on consideration of cases on transfer of rights and obligations of the share buyer (part of the share) by granting the court the power to establish an additional period during which other members of the company may join the claim and which may not be less than two months were argued.

For the first time it was proposed that the consequences of withdrawal or exclusion of a participant from a LLC and a SLC were considered: (1) the company's decision to reduce the amount of authorized capital without transferring to anyone such share not secured by a pledge, guarantee or surety, and state registration of changes to reduce the amount of the authorized capital by the rate of the relevant share; 2) the decision of the company to acquire a share in its authorized capital, which belonged to the participant who left or was excluded from the company, and state registration of changes in exclusion or withdrawal of the participant while providing the state registrar with a certificate of reserve capital.

The provisions on the procedure for foreclosure on a participant's share in the authorized capital of a LLC and a SLC were further developed by: 1) determining the term: (a) 30 days from the date of receipt of an offer from the executor to purchase a share; (b) one month for concluding a share purchase agreement from the moment of reception of a written statement from the participant of the company about the intention to use his priority right to purchase a share in the authorized capital; 2) establishment of a condition in case of acquisition of a share by several participants on acquisition of the right to a share (part of a share) in proportion to the size of the shares belonging to them in the authorized capital of the company.

Based on the above mentioned theoretical provisions, it was proposed to amend the current legislation with the aim of proper legal regulation of the transition of shares in the authorized capital of a LLC and a SLC which are presented in the

draft Law of Ukraine "On Amendments to Certain Legislative Acts concerning Optimization of Corporate Relations in Ukraine".

Keywords: Limited Liability Company, Superadded Liability Company, participant's share in the authorized capital, transition of a share, alienation of a share, priority rights of the participants, withdrawal of the participants from the company, exclusion of a participant from the company, foreclosure on a share, inheritance of a share.